

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)
Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz
Gálfy Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A magyar néphez.

Kérges tenyerével, barna arczczal
Ki bolygysz a kékes magyar ég alatt,
A hol a róna halk lehelete
Miként az Isten lelke, oly szabad:
Kézcsókra küldöm hozzád lelkemet,
Köszöntelek magyar nép tégedet.

Fehér lakocskák sorba-rendbe
A Tisza, Duna partján s gyúrt habok,
A melyeken édesden-bájosan
Bogárszemü magyar lány andalog . . .
Más tájakon az ég is búsbeteg,
Hogy ilyet ottan nem teremthetett.

El-elfelejtem szűk hazámat
S pártos fajom, a székely hősi vért,
A zúgó erdő szálás fenyveit,
Világszép lányok büszke seregét,
El-elfelejtem csöndes kis lakom
S lelkem Dunánknak tükrén ringatom.

Mélységes lelkenen merengek
Szabad magyar nép, vérem, nemzetem,
Amint küzd, munkál izmos két karod
Én két szemem rajt' megpihentetem.
Lehozta egykor a hir csillagát
S most békén alkot boldogabb hazát.

Mint bajnoka a nemzetűgynek,
Ki rombol, épít és előre tör,
Aki családot alkot és szeret
És izzad érte — az mind nemzetőr.
S nemes faj erre a magyar, nemes,
Az arcza nyílt, a lelke egyenes.

Bányája nincsen szerbe-számba
Kárpátokon a lankás bércz alatt,
Dolgos kezéből, lelke mélyiről
Ejt nála kincset minden pillanat.
Igaz munkára jár ki néki bér
S ezért a lelke tiszta hófehér.

. . . Kérges tenyérrel, barna arczczal
Sűröj magyar a magyar ég alatt,
Hisz nekünk élni addig érdemes,
Amig e szép hon boldog és szabad,
S hogy az legyen, az Ur azért adott
Kékebb eget itt s fénylőbb csillagot.

Tarcsafalvi Albert.

Az élet szabályai.

Roboz István kaposvári lapszerkesztő ötven éves írói pályáján egy gyönyörűséges bokrétát kötött. Szebbet kívánni sem lehet Néhány szílat oda adok belőle az Unitárius Közlöny olvasóinak, hogy gyönyörködjenek benne, hogy olvassák és kövessék.

„Becsüld meg a munkát; ez nemesít, vigasztal és fentart. — Légy takarékos és többet ne költs jövedelmednél. A csábítás, a vágy mindig ott leskelődik ajtódon ördögként; állj ellent! — Az erkölcs és vallásnak állíts oltárt házádban; ha megteszed: pánczélozva vagy minden bűn és gonoszság ellen. — Pártolj mindent, a mi honi. Csak azt vedd meg, a mi magyar. Gondold meg, hogy szegények vagyunk s miért legyünk még szegényebbek?! . . .

Szeressük egymást, mint testvérek. Bocsássuk meg a vétkeket! Hiszen, ha százszor annyian volnánk, mint vagyunk! Ha minden magyar halhatatlan volna, akkor sem volnánk annyian, mint ellenségeink. — Ne vándoroljatok ki! Gondoljátok meg,

hogy szent ez a föld, melyet lábatok érint . . . Az a haza! . . . Még a legnagyobb veszélyben is lehet reménység . . . Még a csapások között is lehet boldogság. Csak az boldogtalan a sirig, kinek hazája nincs! . . . Ellehet szakadni még az édes apa, az édes anyától is; a szeretőtől; a ház küszöbétől, melyet magunk építettünk véres-verejtékkal. Ellehet szakadni a kincsektől, a boldogságtól; de a Hazától soha! . . .

Állítsatok a községekben szövetkezeteket! Ha lelketeknek nyugalmat, a családnak boldogságot akartok: lépjete be a gazdasági munkások segítő pénztárába. A két utolsó évnek ez a legnagyobb áldása a szegény emberen! . . . Ha a nép fillérei-vel takarékoskodik, erőben egyesül, megmenekül az uzsorától és erős leend! Egy ember csak porszem a sors kezében; ezrek együtt győznek még a pokol kapuin is! . . .

Tiszteeljétek a felebbvalókat! Engedelmeskedjete a törvényeknek! A hol bölcs törvény van, ott az igazság; a hol rend van, ott a béke, csend és munka áldása. Törvény és rend tiszteletben, munkában: tizennyolcz millió magyar együtt mily erőssége a hazának!

Lelketek és sziveteknek legyenek kedvesek, szentek a templomok és iskolák. A vallás adja a megnyugvást és hitet, a hit pedig a köszál, melybe a veszélyben kapaszkodhattok. Az iskola adja a tudást, a műveltséget. Kétféle világosság van; az egyiket adja az égről a nap; másikat a földön az iskolák!

Ha üldöznek ártatlanul az emberek: öltö magadra pánczélt Ha ver a csapás, a veszély: légy erős. Ha elvesztetted kedveseidet: gondolj a feltámadásra . . . A testé csak a sir; a léleké az örök élet . . . Boszut ne állj; akkor legnagyobb a sziv, ha megbocsát . . . Ha vernek hullámok, ha látod, hogy elnyelni akar a tenger és az Isten messze van: imádkozzá! az imádság mindig összeköti az eget a földdel! . . .

Milyen szép szabályok! Milyen szép virágok! Fogadjuk szivünkbe és ugy cselekedjünk!

Közli: Deák Miklós.

Templomba bemenéskor mondandó imák.

I.

Eljöttem a te szent templomodba felséges Isten, édes Atyám! és mielőtt itt helyet foglalnék — leborulok előtted és hozzád imádkozom. Áldj meg engemet a te megszentelő lelked kegyelmével, hogy magamat egészen neked szentelhessem s *téged lélekben és igazságban imádhassalak.* Amen.

II

Édes Jó Istenem! összekulcsolt kezekkel imádkozva kérek: erősítsd az én gyenge hitemet, hogy méltó lehessenek a te atyai áldásaidra. Amen.

III.

Adj segédelmet édes jó Istenem, hogy minden erőmet, érzéseimet és gondolataimat egyedül neked szentelhessem. Amen

IV.

Édes Atyám, Istenem! reád bízom teljesen magamat: te vezérelj engemet, hogy *tiéd lehessenek életemben és halálomban egyaránt.* Amen.

Templomból kimenéskor mondandó imák.

I.

Hozzád imádkoztam Istenem, mikor a te szent templomodba beléptem, hozzád imádkozom most is, mikor abból eltávozni akarok.

Én édes Istenem! Áldj meg engemet, hogy *azt a szent ihletet*, mely itt betöltötte egész valómat, magammal elvihessem az élet, a világ zajába is; hogy valamint itt neked szenteltem érzéseimet és gondolataimat: foglalkozásom között is neked szentelhessem szavaimat és cselekedeteimet. Amen.

V

Békével távozom a te szent házadból Istenem! Ne engedj Uram, hogy *ezt a szent békét* a világ hiábavalóságai felzavarhassák; sőt inkább segély, hogy azt megőrizhessem s annak boldogságából másokat is részesíthessek. Amen.

III.

Eltávozom a te szentházadból Istenem, de *te ne távozzál el* tőlem. sőt kísérj el a te gondviseléssel: *hadd örvendezhessek a te megtartásodban.* Amen.

Szigethi Cs. Sándor.

1822.—1903.

Torda városnak, az unitárius egyháznak és iskolának sok ideig lelkes vezére Szigethi Csehi Sándor ápril 17-én végelgyengülésben elhunyt. A csöndes életü, de mindig őszinte érzésü tiszta jellemü férfiuról meg kell emlékeznünk e lap hasábjain.

Szigethi Cs. Sándor nyugalmazott polgármestert az Unitárius Egyházi Főtanács 1873. nov. 17-én 37. sz. alatt választotta volt meg a tordai unitárius algymnásiumhoz iskolai felügyelő gondnoknak. A vallásközoktatásügyi Miniszter úr pedig, a mikor az algymnasiumból, szerződésnél fogva, áll. polgári iskola lett, ez iskolához 1878-ban kinevezte gondnoksági tagnak. Mint gondnoksági tag működött 1896-ig, a mikor az Egyházi Főtanács öreg korára való tekintettel, saját kérésére, a gondnoki állásától felmentette és tiszteletbeli gondnokká választotta meg. A mikor Szigethi Cs. Sándor hajlott korára való tekintettel, a gondnoksági állásról lemondott, ugyanakkor a vall. és közokt. Miniszter úr Szigethinek hosszas és hasznos szolgálataért elismerését fejezte ki.

Az igazgatóság is a maga részéről jegyzőkönyvileg méltányló elismerést és hálás köszönetet nyilvánított. Szigethi Cs. Sándornak ama buzgalmaért, önzetlen s kitartó fáradozásáért, melyet iskolánk ügyének intézése s tovább fejlesztése érdekében évek során át tanusított.

Kiváló érdeme van iskolánk újraépítése körül. Hogy az felépült, azt igen nagy részben Szigethi Cs. Sándor iskolafelügyelő-gondnoknak lehet köszönni, a ki, mint jó vezér, tettel és szóval a munkában legelől járt, buzditott és lelkesített; szóval fáradhatatlan buzgalommal minden követ megmozdított a cél elérésére.

Hogy Túri Jobbágy András szindi birtokát iskolánknak hagyományozta, abban is Szigethi Cs. Sándornak elévülhetetlen érdemei vannak, mert ő birta rá Jobbágyot a hagyományozásra. A birtok nekünk eddig elé mintegy 160,000 koronát jövedelmezett, most is meg van belőle mintegy 172 hold.

Az 1883—84-ik tanévtől kezdve egész haláláig minden évben egy tanulónak vagy némelyikben egy köztanítónak egész kosztot adott. Több alkalommal vizsgai jutalmakat is tűzött ki.

Buzgó, jó unitárius volt. Minden unitárius ügyet, eszmét lelkesen felkarolt és támogatott; unitárius hitfeleit szívesen segítelyezte pártfogolta és állásba segítette. A tordai unitárius egyházközségnek sok ideig volt első gondnoka s mint tiszteletbeli gondnok

halt meg. Az egyházközség épületeit, fekvőit éber gondozáshoz részesítette.

A közéletnek egykor erős, munkás bajnoka volt, 25 évig állott Torda város élén, mint polgármester. Neki is voltak ellenségei, mint mindenkinek; tetteit, eljárását sokan bírálgatták, mint mindenkiét, de legjellemzőbb polgármesterségére az a mondás: »Alatta nem építettett Torda városa palotákat, de nem is volt adóssága.«

Az 1848—49-iki szabadságharczkor honvéd főhadnagy volt és épen azért az öreg honvédeknek mindig pártolta és támogatta. Végső napjaiban a Kisegítő gyűlésén utoljára megjelenvén, akkor is a közgyűléstől az öreg honvédek segélyezését kérelmezte s nem is eredmény nélkül. A Kisegítő megemlékeztvén ebbeli buzgalmáról, koporsójára nem tett koszorut, hanem 30 koronát adott az öreg honvédeknek.

Sokáig, 81 évig élt, de munkásan, hazájának, városának, egyházának és embertársainak használva. Legyen azért áldott emlékezete!

Varga Dénes.

Ulár Pál és Mózes András
halála.

Mély gyász, pótolhatatlan vesztesége van az unitárius kollegiumnak.

Rövid két hét alatt két kiváló tanára, két közszeretben álló vezetője húnyt el Ulár Pál és Mózes András.

Ulár Pál Ipolyságon lakó rokonainak meglátogatására elindult Kolozsvárról ápril 4-én, de csak Budapestig érkezhett. A következő nap éjjeli 1/2 12 óraker hirtelen szívszélhűdés érte s rövid haláltusa után unokahuga, Bollner Pálné, szül. Krontaller Erzsébet karjai között kilehelte lelkét. Hült tetemeit április hó 7-én szállították rokonai Budapestről Ipolyságra, arra a földre, hová a rokoni szeretet melegével vágyódott s a hol végtelen gyöngédséggel szeretett unokahugának és sógorának, Bollner Pálnak családja körében remélte csöndes boldogságban leélni nyugalomba vonulása után, öregsége napjait Temetése április 8-án d. u. volt nagy részvét mellett. A sirnál Józán Miklós budapesti lelkész tartott magas szárnyalású szép beszédet. A tanári kar bucsuját Kovács János tanár tolmácsolta meleg hangú, szívhez

szóló szavakban, koszorúját, valamint az ifjuság három koszorúját Dr. Nyiredy Géza, Pálfi Márton és Demeter Dezső tanárokból álló küldöttség tette sirjára.

Miután a szomorú csapás bekövetkezett, tanártársai visszaemlékeztek, hogy az utolsó napokban, szokása ellenére, nyugtalanul várta a szünetet, mintha nem érezte volna jól magát, de most is, mint mindig, meg volt vidám kedélye tanártársai és tanítványai között. Senki sem sejtette milyen közel van halála.

Ulár Pál a legnehezebb gimnasiumi tárgyakkal foglalkozott s mégis a legkedveltebb tanárok egyike volt. Tanítványai megértették és élvezték kedélyes, néha csipős megjegyzéseit és soha, egy perczig sem feledkeztek meg az iránta érzett tiszteletről. Kitűnő sikerrel tanított, pontos, lelkiismeretes volt. Az érdemjegyek osztásában szigorral járt el.*

30 évi tanári működését tanítványai szeretete verőfényessé tette. Életének sok szép jellemvonását és hosszú pályáját lapunk jövő számában fogjuk közreadni és méltányolni. —II.

Mózes András kolozsvári lelkész és tanár rendkívül erős szervezetű, munkával és munkában élő ember volt, kin a lankadság jeleit, s az idő nyomait nem lehetett észre venni. Senki sem gondolt, arra, hogy őt oly hamar elveszithetjük. Ápril 18-án temetésre ment. Egy tanító feleségét temették, s hat árva sorsán búsongtak. Mózes András nagyon érzékenyen meghatotta e gyászos jelenet. Fölújultak hosszú özvegysége emlékei és leverten végezte szomorú kötelességét. Vasárnap következett, prédikálnia kellett. A harangok már szólottak. Ő székében elmélkedett, midőn, hirtelen, váratlan agyszélhűdés érte. Egy-két értelmes szót még hallottak tőle, de már e percztől kezdve lelkileg halott volt. Erős testi szervezete küzdött még három napig, de csak nem lehetett eltávolítani a veszedelmet. A derék és általánosan szeretett jó ember és hű munkás meghalt ápril 22-én reggel.

Általános mély részvét nyilvánult az egész városban. Csütörtök délután 3 órakor a templomból temették el. Koporsóját a papnövendékek és gymnasium tanulók, mint hű tanítványai, őrizték. A templomban Ferencz József püspök úr mondott megható gyászimát, melyből nagyon érzett, hogy szeretett és hűséges munkatársát mélyen fájlalja. A collegium ifjusága, az ev. ref. és róm. kath. gymnasiumok és a fiu képezde tanári kara és ifjusága s óriási közönség kísérte. A koporsó után édes testvére s

* Innen került forgalomba ez a diák-ritmus:
Ulár Pál jó tanár,
Csakhogy szükön kalkulál.

két unokaöccse, a tanári kar a püspök vezetése alatt, a rokonok és a papnövendékek mentek. Biró Elek kolozsi, Lőrinczi Dénes tordai, Biró Lajos várfalvi, Nagy Lajos bethlenszentmiklósi lelkesek, mint az illető egyházkörök képviselői voltak jelen.

A sirnál Dr. Boros György dékán a kartárs és barát mély fájdalomtól áthatott beszéddel, Ürmösi József IV. éves papnövendék a tanítványi szeretet és bánat érzetével mondtak búcsubeszédet.* A koporsóra szánt koszoruk megváltására, a néhai emlékére szép alap gyűlt össze. Még mindig folynak az adakozások.

Mózes Andtást két leánya gyászolja, kikért általános mély részvét nyilvánul széles körben.

Gyászjelentést adott ki a család, az E. K. Tanács, a kolozsvári egyházközség és a kollégium tanári kara.

A Dávid Ferencz Egyletek köréből.

A *Budapesti Dávid Ferencz Egylet* április havi felolvasó ülése, melyet e hó 4-én du 6 órakor tartott nagyszámu és előkelő közönség részvétele mellett, angol estély és női estély volt. Angol jelleget adott neki az, hogy dr. *Korchmáros Kálmán*né „*Leányaink otthona*“ czimen ismertette a „*Channing Hause*“-t. Ritka közvetlenséggel írta meg és kedves meghatottsággal olvasta fel *Miss Scharp, M. Melanie* és *Miss Tagart*-re vonatkozó megemlékezéseit Nagy tehetséggel tudta elénekeltetni. Őnagysága az intézet beléletét és annyi szeretettel emlékezett meg egy évi ott tartzkodásáról, hogy mindnyájunk rokonszenvét nyerte meg a „*Channing Hause*“ érdekében. A második felolvasás szintén angol tárgy volt. *Józan Miklós*, a felolvasó ülésen működő tagok közt az egyedüli férfi tag olvasta fel nagy tehetséggel megirt ismertetését *Tennyson* „*In Memoriam*“ czimü művéről. Az örökszépességi gondolatokban, melyekből néhány stanzát felolvasott, beleélte magát esperesünk s így nem csoda, hogy felolvasásával teljesen lekötötte figyelmünket. A mint mondá az egész művet lefordítja, erre csak azt mondhatom s azt hiszem mindnyájan azt mondjuk *mennél előbb*. Nem szabad azonban esperesünk szép imájáról sem megfeledkeznünk, melylyel mindig az „Isten országába“ vezet, Változatossá a műsort *Mach Gabriella* művészi éneke tette. *Wagner* két nagyhirü operájából választotta ki a fiatal művész nékszámait: „*Lohengrin*“-ből „*Ének a szellőkhoz*“ czimü részt, „*Tanhäuser*“-ből „*Erzsébet imájá*“-t énekelte. Mindkettőt *Bellovics Imre* zeneigazgató kísérte orgonán. A jól sikerült felolvasó ülést *M. Smitt* művészi „*Orgona ábrándja*“ nyitotta meg és zárta be.

* Lapunk jövő számában a néhai arcképével együtt közölni fogjuk.

A felolvasó ülés után a Förster vendéglő téli kertjében gyűltek össze a jelenlevők, a hol vig pohárcsengés, zongorajáték, szavaltat és tosztozás között töltötték el az estét Mielőtt befejezném tudósításomat, meg kell emlékezniem egy nevezetes eseményről. A mint méltóztatnak emlékezni *Perczelné Kozma* Flóra önagsága tartott január havában „a Protestantizmus és Unitárizmus”-ról érdekes felolvasást. Milyen hatása volt ennek a felolvasásnak, jellemzi az, hogy „Válasz” jelent meg református részről; egy névtelen (elég gyengésségre vall) igyekszik magczáfolni betűről-betűre a meggyőződés sugalta szavakat. Hogy használt vele a református egyháznak, kétségbe vonom, hogy ártott az egyháza iránt tanusított rokonszenvenek merem állítani. Egyszermind kiolvastam azt is, s azt mindnyájau, kik elolvastuk kiolvashattuk belőle, hogy csak czáfolni tud, de meggyőzni czáfolata igazságáról nem tud. Kinek van igaza? Ugy vettem észre, *Perczelné* önagságának, mert azon a részen szokott lenni az igazság, a hol a hang nyugodtabb, a türelmesség nagyobb és az irály kiméletesebb és ezt pedig ő nagysága felolvasásában úgy, mint válaszában inkább feltaláljuk, mint az „Egy református” válaszában. Különben mindenki olyan kalappal köszön, a milyen van neki, régi és igaz mondás.

E felolvasó ülésen jelenvolt Jalava finn egyetemi tanár, a ki nálunk hazánkban tanulmányozza a szabadságharczunk történetét, magyar pohárköszöntőten emlékezett meg rólunk, üritve poharát a D. F. E. felvirágzására

Ujvári László.

Az ifjuság köréből.

„Az unitárius theologiai hallgatók és a magyarországi prot. theol. hallgatók konferenciája.”

A mint a fennebbi czimből kivehető, a prot. theol. ifjuság tömörülni akar s az egyességre törekedésben egy idő óta nagyban munkál. De az unitáriusok hiányoznak közülök! *Bevegyék-e vagy ne?* Ez a kérdés foglalkoztatja legújabbban őket. Fölvetette a theol. ifjuság lapjában, a Közlöny-ben Németh Károly soproui ev. theol. hallgató. Hallomás útján azt írja: *az unitáriusok kérelmet adtak be az összes theológiákhoz, hogy őket is bevegyék a konferencia tagjai közé. Hát ez egyszerűen koholmány, különben is megkérdezhethők, hogy tulajdonképpen mi-*

nek tartják magukat a kolléga urak, hogy kérelemmel kell hozzájuk *telfolyamodni*?... Az író jó szándéka nem hiányzik, mert ime ezeket mondja czikke végén: „Belső és külső ellenség emészti, fogyasztja seregünket. Belül a nyomor és hitközöny, kívül kicsiny sziget vagyunk tenger közepében. Ime az unitáriusok segítő és egyuttal segélykérő (?) jobbukat nyújtják felénk. Az unitáriusok, kik magyarok és protestánsok, fegyvertársaink akarnak lenni nekünk, kik magyarok és protestánsok vagyunk. Én, ha tehetném, bátran ragadnám meg ezt a felénk nyújtott jobbot, mert magyar, mert protestáns az s mivel tudom, hogy abban a karban aczéliz nok dagadnak. (!) — Egyéb se kellett, — a debreczeni kálvinista ifjúságot csak a pusztá híre is lázba hozta. Ezek az „apródok“ — így nevezik magukat — megfújták a harsonát. Dörgedelmes vezérök Kónya Gábor a leghatározottabban tiltakozik a kérés (?) teljesítése ellen: „Azt gondolom, hogy a megkeresett theologiák hallgatói a kérés fölött a maguk részéről egyszerűen napirendre tértek.“ „Az unitáriusok magyarok! Az én szívemet is hevesen dobogtatja mindaz, ami édes nemzetem érdekében történik, s tetszetősen cseng fülembbe, hogy: hisz' ők is magyarok! Ám ugyanakkor a lelkem fáj és mintha égetné orczámat valami . . .“ (Szégyelheti magát!) Aztán ilyen körmönfont debreczeni jelzőket és mondatokat karczol: „Rationalismus fekélyétől lábrakapott unitarismus“, „meredező kigyó“, „pusztá negatió“, „képtelenséggel határos „supranaturalis-rationalismusnak“ „veszedelmes párolgása bizony még bennünket is könnyen megmérgezhet.“ (Látszik, hogy nem bizik magában) Majd így folytatja: „Távol legyen tőlem minden gyűlölet, hanem az *irántuk való őszinte szánalom* (tartsa meg magának!) meg a *mi részünkről kívánatos óvakodás* (úgy-úgy!) mondatja mindazt velem.“ Csakhamar előbukkan a mumus. Ime: „*De hiszen — sajnos — találunk mi unitáriust nem egyet magunk között is álarcz alatt, kálvinista és lutheránus köpönyegbe búyva, kik nem általják a pozitív alapou álló kereszttyénséget a „szabadelvűség“ és „józanész“ hamis czégére alatt megtisztességteleníteni s rajta élösködni.*“ Ezért nem kellünk mi hát Önöknek! És ezt a félelmet a külvilág előtt a mi kérelem beadásunkkal és számbanemvételünkkel akarják elüttetni. Uraim!

nem megy az olyan könnyen! Még ahoz is van lelkierője, hogy egy ilyen minősíthetetlen állítást is megkoczkáztasson: „Ez az összeköttetés beunünket *erkölcsileg* megbénítana.“ „Nincs tehát megindokolva, hogy az unitáriusokkal való viszonyba lépésről még csak beszéljünk is.“ (Oh kérem!) „Nem illenek ök mi hozzáuk, mi se öhozzájuk.“ Van igazza benne! „Vagy nem?“ . . .

E rémdrámátöredék elhangzása után a jámbor debreczeni kollegák ki is mondták — lelkök rajta — hogy mi nem vagyunk keresztyének. Emlitenünk sem kell, hogy az ilyen szembeötlő önmegfeledekezések miatt ök, a prot. theol. ifjuság is megoszlanak, széthuznak; akinek helyes érzéke van, az vagy higgadtan szembeszáll velök (pl. Lombos Alfréd) vagy aggódva félreáll. (Kár, ezzel nem orvosolnak a bajon!) Ezért van, hogy egyesülés helyett egyenetlenkednek. A debreczeni „apródoknak“ „ögyelgéseit“ fölött a „Kakas Márton“ viczczlap gúnyos tréfájával kell napirendre térni, hol érdemileg pellengérré vannak állítva (13. szám). Mi azt hisszük eleget teszünk a nyilvánosság előtt, ha e rövid közlemény után a miattunk lázas izgalomban levő theol. ifju. írónak figyelmeztetésül Arany-nak e szavai jutnak eszünkbe:

*„Zúg az éji bogár, neki megy a falnak,
Nagyot koppan akkor s azután elhallgat!“*

Vagyis t. olvasóinknak és az érdeklődöknek tudomására hozzuk, hogy az unitárius papnövendékek a prot. theol. hallgatókkal való egyesülés érdekében egyetlen lépést sem tettek. Különben a Németh Károly evang. theol. hallgató szives fel-szólalásáért köszönettel adózunk.

Egy a XX-ből.

„Protestantismus és Unitarismus.“

Perczelné Kozma Flóra urnőnek ily című budapesti felolvasását mult számunkban olvasóink figyelmébe ajánlottuk. Ev. ref. aai figyelembe vették és »Válaszra« méltatták. A V. írója »egy református keresztyénnek« nevezi magát. Föltűnő, hogy ily nyílt iratra, a melyet Perczelné kizárólag magáénak tart, de a melyet — azt hisszük — minden unitárius készséggel magáévá tesz, titkos kéz válaszol. Ez hiba is, mert erős meggyöződésünk, hogy nagyon sok ev. ref. egyháztag tiltakoznék a szerzői érdem ellen.

A válasz külföldben abból indul ki, hogy írója »teljes lelkéből Szent-Háromság-hívő.« »Sem pap, sem theologiai tanár« (?) s hogy az írásra a »Szent-Lélek-Isten« indítja s azzal »a maga hitfeleinek építését és erősítését czélozza.« Ezt ugyan senki sem hibáztathatja s mi örvendünk hogy egy unitárius író egy rövid felolvasással ekkora hatást ért el.

A protestantizmus erősségét igyekezik megmutatni Ez szerinte a Krisztus istensége. Ezt pedig legkivált a zsidó főpap bizonyította be azzal, hogy megszagatta ruháit, midőn Jézus a vallatásnál nem adott határozott választ.

Perczelné a Válaszra azonnal megadta a »Feleletet« egy kis füzetben. A felelet egy pár tételéből maglehet ismerni a Választ is, P. azt mondotta, hogy a prot. és unitárius közötti különbség óriási, bár az alap egy. Ezt a V. tagadja; ellenben Perczelné:

Merem áll tani, mert a XX. században nem állithatja — elve megtagadása nélkül — a szabadelvű protestantizmus azt, hogy az az irány, az az egyház, mely mindig Jézus élete, parancsai, utmutatása szerint működött, küzdött, emelkedett és mindig általános emberszeretetet hirdetett, nem áll krisztusi alapon csak azért — mert Jézust mint utmutató mesterét és nem mint Istenét tiszteli!

Perczelné így tolytatja:

Csak embernek tartom Jézus Krisztust, de arra az eszmére, melyet ő indított 2000 évvel ezelőtt utnak, arra az eszmére, mely azóta nemcsak hogy el nem tudott enyészni, hanem betölti az egész mindenséget és átmelegíti az egész világot, a mely ott bujkál (de nem mint „paradicsomi kigyó“) faj- és valláskülönbség nélkül „a lelkek legmélyén“ — arra az eszmére ismétlem én nem merném azt mondani, hogy „nem létező fundamentum“! Hanem tiszteltem és szerettem szivemből azt a szabadelvű egyházat, mely bátran és őszintén kimeri mondani, hogy épen csakis ez az „eszme“, a testvériség, a humanitás, a tökéletesedés, az emelkedés eszméje az az egyedüli fundamentum, melyre minden faj és nemzet felépítheti egyházát és — bármily néven nevezze azt — krisztusi lesz az alap, és Krisztusé lesz a győzelem!

Hogy „nem okoskodni, tudni, érteni kell, hanem hinni“ — ez kissé orthodox felfogás; ezzel a felfogással soha sem született volna meg a reformáció, pedig úgy látom keresztyén bírálóm nagy református. Hogy sokkal egyszerűbb, könnyebb dolog hinni a mit elejében szabnak s elfogadni Krisztus váltáságtanát, mint az embernek „saját ereje, a saját szilárd akarata, folytonos fejlődése, haladása által emelkedni az unitarizmus lépcsőzetén“, azt én is aláírom! „Micsoda nagy „erőmegfeszítéseket“ kell itt tenni, mondja a cikk írója, hogy az ember folyton emelkedjék, és mikor tudja meg, hogy vajjon „elég magasra“ ért-e már, hogy elérje az üdvösséget!“ Istenem, mintha már maga ez a törekedés, ez a becsületes vágyódás a jóra, a szépre, a magasra, nem foglalná magában a legtisztább boldogságot és üdvösséget!!“ Mert hogy nagyobb öröm „fáradtságosan“ haladni ezen a „lépcsőzetén“, mint cikkíró szerint „minden kivívott érdem nélkül is biztosan elérni az üdvösséget, ingyen kegyelemből“ — azt merem állítani

Különben is reám nézve, mint aféle érzékenyebb, vagy gyengébb szívű asszonyra rettenetesen deprimálólag hatna az a hit, az a gondolat,

hogy az a temérdek más vallásu ember, ki önhibáján kívül talán nem is ismeri az „ingyen kegyelem“-ről szóló tant, de azért bizó lélekkel küzd ő is előre — sohasé ismerhesse meg az igaz Istent és kegyelmet!

Hogy az „ember“ Krisztus utja „kinos“, „gyalázatos“ halálhoz vezetett — és ő még csak „fel sem támadott“, az valóságos igaz! De szívesen átengedjük mi a testi feltámadást más egyházaknak, csak arra kérjük az Istent, hogy régi unitárius örökségünket, a szeilemi feltámadást, a „folytonos ujjászületést“ hagyja mindig nálunk! Különben olyan eszmékért, meghalni, mint a milyenekért Jézus keresztre feszitetett — kinos lehet, de gyalázatos sohasem!

Hogy a mi egy Istenünket lehet-e matematikai pontossággal meghatározni? Nem! Hiszen épen megtámadott kis felolvasásom mondja, hogy a mi Istenünk, csak az az egyetlen szellem, kinek ma már kiszabott formát, meghatározott alakot, kijelölt helyet nem mer adni senki . . . csak a verseiben énekli meg a költő, műveiben dicsóiti az író, a természetben bámulja a természettudós, az emberi lélekben kutatja a filozofus, és ha soha katekizmust nem tanultunk volna, — a szíveinkben érezzük mi unitáriusok!

De hogy ne mondhassa ismét keresztyény ellenfelem, hogy én mindig csak üres frázisokkal, gyarló emberi logikával, egyéni véleménynyel s lelkiismerettel, ilyen „ingatag“, talán „nem is létező“ argumentumokkal védelmezem az unitárizmust, hivatkozom Jézusnak a szentírásban található szavaira: „Miért mondasz engem jónak! Nincsen senki jó több az egy Istennél! (Máté 19. 17.) Ha ezt Jézus mondta, akkor lehetetlen, hogy ő magát Istennek tartotta volna, mert ugyebár, ha én azt mondom, hogy ne tartson engemet keresztyén ellenfelem Krisztus-tagadónak, mert nem én vagyok az, hanem esetleg a szomszédom az, tehát neki mondja e vádat, akkor csak lehetetlen, hogy én magamat a szomszédomban tartsam! Ha pedig Jézus nem mondta volna ezt, akkor a biblia nem az a csalhatatlan könyv, melynek keresztyén társam tartja.

Az elfogatlanul ítélő keresztyéneket kérdem, vajjon egy oly vallásos irány, mely mindig az egyenes uton járt, mely meggyőződése szerint, tehát jóhiszeműleg mindig az igazságot szolgálta, mely mindig a szó teljes értelmében vett jézusi eszméket és sohasem felekezetiiséget hirdetett, mely minden ember, minden faj számára valláskülönbség nélkül egyforma lelki jogokat kívánt és kíván ma is kivívni, mely mindig a testvéri szeretetet prédikálta és mindig a szabadság és egyenlőség szolgálatában állott megérdemli-e, hogy XX. században a szabadelvűeknek tartott protestáns testvérektől „bűnre csábító kigyó“-nak neveztessek?

Hogy az unitárius eszme csak az elbizakodott, gőgös lelkeket nyeri meg! Vajjon nem nagyobb elbizakodottság kell-e ahhoz, hogy azt valljam csak az én hitem, az én egyházam tana vezet üdvösségre, mintha az unitárizmussal azt állítom, hogy minden törekvő jó ember üdvözl.

Hogy „oktalanság“ az unitárius álláspont és „forduljak a megváltóhoz“, arra csak azt felelem, hogy legyen egészen nyugodt az ellenem fordult keresztyén barátom, mert én meg vagyok arról győződve, hogy ha Krisztus Urunk még egyszer e földre jöhetne, (mit adna az Ur Isten!) és keresztyén ellenfelem engedelmeivel én is oda merészelnék sompolyogni hozzá, nem azt kérdezné tőlem „önzön“ és „hiun“, hogy vajjon Istennek imádom-e őt vagy sem, elfogadom-e az ő „ingyenkegyelmét“ vagy nem, hanem hiszem teljes lelkemből, hogy bírálólag nézné végig igazságos szemeivel életemet és a szerint ítélne felettem!

Mi e remek feleletből közölt bő kivonatok mellé egyebet nem mondunk: ránk azt a hatást tette a reformatus »Válasz«-a, hogy az »elviharzott kinnak sarjadása.«

Hasznos tudnivalók.

Helyes intézkedés. Az amerikai Egyesült Államokban Missouri államban a hatóság rájött, hogy 5 husszállító társaság szövetkezett a husarak fölemelése érdekében. Az állam legfőbb törvényszéke elmarasztalta mindenik társaságot külön 10.000 korona büntetésben. Egyben megtiltotta a szállítást 30 napra, s csak abban az esetben engedélyezi újból, ha a büntetést mindkét pontjában híven teljesítik. A megbüntetett társaságok nevei nyilvánosságra vannak hozva az összes államokban, s még az is közhírré van téve, hogy a társaságoknak mely államokban van raktáruk. Egy-egy ilyen radikális kura nálunk is szükséges volna sok helyen.

Jótékonyság és buzgóság.

A székelyudvarhelyen építendő unitárius templom javára tett kegyes adományok:

Br. Petrichevich Horváth Kálmán 50 k., 264. sz. gyűjtő-
iven Sebesi Ákos kir. közjegyző 6 kor.

Dr. Gál Kelemen 115. sz. gy. i.: Dr. Gál Kelemen 3 k.,
Pap Domokos, Pálfi Márton, Demeter Dezső, Holló Károly,
Major Sándor, Gálfi Lőrincz, Nagy Gyula 2—2 k., Balázs András,
N. N. 1—1 k., Unitárius theológusok 4 k. Együtt: 23 kor.

110. sz. gy. i. Szentiványi Gyula egyhköri felügyelő-gond-
nok 10 kor.

398. sz. gy. i. Zakariás János 1 kor.

Kozma Domokos 414. sz. gy. ivén: Barcsai Károly, Rös-
ler és Gábor, Ferenczy Gyula, Koncz Ármin, Biró Sándorné
2—2 k., Kapcza Tamás, olvashatatlan, Hátó és Kun, Solymosi
János, Haab és Heiton, N. Albert, Galter János, Ifj. Galter
János, özv. Veigel Ferenczné, Valenitz József, Barkóczy Albert
Gáspár József, Pávelkáné, Tamás Antal és Jula 1—1 k., Sám-
son Lajos. N. N., Szakács I. 60—60 f., Sierba, Dézsi Antal
50—50 f., Hodor Károly, egy más, Virág, Nagy János, olvas-
hatatlan, Szorger Ferencz, Szabó György, Szentés Gábor, ifj.
Bodrogi György, Szabó Ferencz, Papp Z. István 40—40 f.,
N. N. 30 f., N. N., N. N., Valenczik N., N. N., P. J., N. N.,
Valináné, N. N., Kóródi István, 20—20 fill. Együtt: 34 k. 10 f.

350. sz. gy. i. Sándor Mózes kir. tanácsos és neje Sz.-Ud-
varhelyről 200 kor.

Péter Sándor lelkész 400 sz. gy. i.: Városfalvi közbirtok-
osság 20 k., Városfalvi unitárius egyházközség 20 k., Bedő
József 5 k., Péter Sándor 5 k. Együtt: 50 kor.

Özv. Becsek Dánielné 415 sz. gy. ivén Sz. Udvarhelyről: Fábian József 5 k., dr. Mezei Ödönné, N. Zak. 3—3 k., özv. Boros Károlyné, Valdman Lajosné, Kassay Ákosné, özv. Becsek Dánielné 2—2 k., Drágomán Flórián, Ernest György, Homolayné, Lukácsfyné, Cergely János, Müller Károly, egy valaki, Albertyné E., Emberyné, Reimer Gusztáv, Gyarmathi Ferenczné, 1—1 k., Boros Károly 60 f., Passek József Schullef János 40—40 f., N. N., N. N. 20—20 f. Együtt: 32 kor. 80 fill.

Egyed Ferencz lelkész 87. sz. gy. ivén a hom.-szt.-páli unitárius egyházközség 100 kor.

A 258. sz. gy. ivén Gál Kálmán 1 kor.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— A székelyudvarhelyi lelkészi állás betöltése érdekében az udvarhelyi egyházkör előterjesztést tesz az E. K. Tanácshoz. Reméljük, rövid idő kérdése ezen fontos állás betöltése.

— A Brit- és külföldi Unitárius Társulatot nagy szerencse érte. Egy névtelen följánlott a társulatnak évi 1,000 font sterling, 23,000 kor. adományt. A nagylelkű névtelen egy kikötést tett, azt, hogy csak akkor fizeti ki, ha mások még 2,000 font adománynyal járulnak a Társulat évi jövedelméhez. A Társulat az ajánlatot közölte egy néhány bizalmas emberrel s már is meg van ígérve 1,000 font. A többit könnyű lesz biztosítani. Most már azon gondolkoznak, hogy használják fel legcélszerűbben.

Amsterdamban szept. 1-én lesz az unitárius és más szabadelvű keresztények nemzetközi konferenciája, Nagyban készülnek erre az ünnepélyre Angliából és Ámérikából. Ámérikából Dr. Eliot Sámuel az Á. U. Társulat elnöke többekkel együtt jelen lesz. Eliotot a főt. püspök ur egyházunk nevében meghívta a zsinatunkra. Reméljük, szerencséseltetni fog. — Amsterdamba egyházunk is meg van hívva s lapunk szerkesztője egy felolvasás tartására kapott megbízást. A hollandi liberális keresztények és az erdélyi unitáriusok barátságos viszonyban voltak a XVII-ik száz végén s a XVIII-ik elején. Dr. Dimény Pál a főtéri kollegium leégésekor nagy segélyösszeget gyűjtött volt Hollandiában.

— H. Városfalván — írja a Székely-Udvarhely — Péter Sándor lelkész önzetlen buzgalma következtében az Országos Gazdasági- és Cseléd-segély pénztárnak 6 beiratkozott tagja van, a mi dicséretre méltó eredmény.

— A tisztelt lelkész urak sziveskedjenek a Dávid Ferencz Egylet konfirmációi emléke iránti megrendelésüket kellő időben megtenni s illetőleg a megküldött példányokról elszámolni.

Közkatonaink az Unitárius Közlönyt ajándékképpen Brassó, Fogaras Udvarhely, Vásárhely, Gy. Fehérvár, Szamosujvár, Kolozsvár városokba kérték és mindenik köszönettel fogadta. Minthogy a múlt évi kimutatás szerint 483 unitárius ifju van katonai szolgálatban, nagyon, de nagyon sok utánjárás kellene, hogy mindenikök olvassa. Szülők és jóbarátok segíthetnének a „keserű kenyérén élő“ fiukon.

Az udvarhelyi unitárius egyházkör ápr. 18-án Oklándon rendkívüli közgyűlést tartott Kisgyörgy Sándor esperes elnöklete alatt. A képviselők igazolása és a gyűlés megalakulása után a zsinat rendező bizottság nevében, annak jegyzője Demeter Dénes lelkész tette meg jelentését, melyet a közgyűlés tudomásul vett. A zsinat Vargyason fog tartatni aug. 23-án. A kör vendégei részére 400 terítékü ebédet ad, este bált rendez. Az istentiszteleten ez alkalomra alakult vegyes dalkör fog közreműködni Ajtay János lelkész vezetésével. Az egyik f. ü. gondnoki állásra megejtetett a választás. Beadatott 40 szavazó lap s mind a 40-en a vargyasi Daniel Lajos neve állott. Esperes az egyházi kör. maga és gondnok nevében melegen üdvözölte, melyre az új f. ü. gondnok meghatva válaszolt. A Danielek mindig egyházunk erősségei, oszlopai voltak; ohajtjuk, hogy azok legyenek. Gratulálunk az új gondnoknak!

— **Alsó-Siménfalva.** Miután az alsó-siménfalvi papbekerülőtől nem ment tudósítás, engedje meg a Szerkesztő úr nekem, hogy e kis mulasztást utólagosan helyre hozzam. Márcz 8-ika volt a siménfalvi nagy nap, mikor Sándor Géza — a kit B.-Kőrispatakról vittek oda egyhangú választással, beköszöntött A templomi ünnepély különösen magasztos volt, a mi nem is lehet máskép, ha egy oly képzett és jeles fiatal ember, mint a beköszöntő pap, és oly elismert jó szónok, mint a beiktató esperes remekelnek. A templom zsumolva volt helybeli és nyikóvidéki néppel, köztük az értelmi osztály, és nagyon sokan a papok és tanítók közül. Ott volt Gálffi Kálmán k. f. gondnok is Szász Ferencz isk. ig. művészi éneke és orgona kísérete nagyban hozzájárult a sikerhez. Este műkedvelői előadással egybekötött tánczestély volt. A helybeli székely ifjúságból alakított műkedvelő társulat előadta „a vereshajut“. Szász Ferencz tanító uré a dicsőség, de el lehet mondani, hogy minden szereplő megfelelt a maga szerepkörének.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— **Az udvarhelykőri D. F. E.** május 15-én Városfalván (9 órakor) körgyűlést tart. a) templomban: istentisztelet, Kádár Lajos lelkész. Elnöki megnyitó, tartja Sándor Gergely elnök Szaval Herman Ilona, felolvás Sándor Mariska tanítónő, szaval Demeter Dénesné. 6) A temetőben: Máthé Sándor lelkész sirkövének leleplezése, Alkalmi beszédet tart Demeter Dénes lelkész. A sirkő átvétele. Ének. C. Az iskolában hivatalos ügyek, indítványok tárgyalása.

Szerkesztői izenetek. V. A. K. Szives köszönet érte. Minthogy a Nők Világa 3-ik száma már készen van. a jövőre hagyjuk. — K. A. K. A szép kimutatást a Nők Világa jövő számában fogjuk közölni. Sziveskedjék erre a kiadványunkra felhívni a nők figyelmét. — B. I. T. Jó lesz megszellőztetni ezt is. Jöni fog. üdvözet. — **Az Unitárius Közlöny jövő számában** Mózes András és Ulár Pál tanárok arczképét és életrajzát fogjuk közölni. Ezen szám külön is megrendíthető — **A székely-udvarhelyi templomra** adakozni szándékozónak Deák Lajos gondnok úr gyűjtőívvel szolgál Székely-Udvarhelyt.

TARSALOM: A magyar néphez. (Költ.) Tarsalfalvi Albert. — Az élet szabályai. Deák Miklós. — Templomba bemenéskor mondandó imák. — Templomból kijövéskor mondandó imák. — Szigeti Cs Sándor. Varga D. — Ulár Pál és Mózes András halála — A Dávid Ferencz Egyletek körébel. — Az ifjúság körébel. — Hasznos tudnivalók. — Jótékonyág és buzgóság. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.